

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра політології і державного управління**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан факультету суспільних наук
_____ / Остапець Ю.О.
«_____» _____ 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПОЛІТОЛОГІЯ

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність	017 Фізична культура і спорт
Освітня програма	Фізична культура і спорт
Статус дисципліни	вибіркова
Мова навчання	українська

Ужгород 2021

Робоча програма навчальної дисципліни **«Політологія»** для здобувачів вищої освіти галузі знань **01 Освіта / Педагогіка** спеціальності **017 Фізична культура і спорт**.

Розробники: Зан М.П., доцент, кандидат історичних наук, доцент кафедри політології і державного управління.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри політології і державного управління

протокол № 12 від «01» липня 2021 р.

В.о. завідувача кафедри _____ Вегеш М.М.

Схвалено науково-методичною комісією **факультету суспільних наук**

протокол № 1 від «30» серпня 2021 р.

Голова науково-методичної комісії _____ Попадич О.О.

© Зан М.П., 2021 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2021 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90	2-ий	3-ий
Кількість модулів – 1	Семестр:	
Тижневих годин (для денної форми навчання): 3 аудиторних – 20 індивідуальної та самостійної роботи студента – 60	4-ий	6-ий
	Лекції:	
	20	8
	Практичні (семінарські):	
	10	-
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: усна	Індивідуальна та самостійна робота:	
	60	82

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни «Політологія» є ознайомлення студентів із основами політичної науки, засвоєння базових категорій сучасної політології та формування політично свідомої молодшої людини з активною громадянською позицією.

Відповідно до освітньо-професійної програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

1) загальних компетентностей:

- здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями (ЗК 1);
- здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (ЗК 2);
- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій (ЗК 3);
- здатність бути критичним і самокритичним (ЗК 10);
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК 12).

2) спеціальних (фахових, предметних) компетентностей:

- здатність забезпечувати формування фізичної культури особистості (СК 1);
- здатність до розуміння ретроспективи формування сфери фізичної культури і спорту (СК 6);
- здатність здійснювати навчання, виховання та соціалізацію людини у сфері фізичної культури і спорту, застосовуючи різні педагогічні методи та прийоми (СК 10);
- здатність застосовувати сучасні технології управління суб'єктами сфери фізичної культури і спорту (СК 13);
- здатність до безперервного професійного розвитку (СК 14).

Крім того, вивчення вказаної нормативної навчальної дисципліни дозволить здобувачу вищої освіти у подальшому чітко орієнтуватися в проблематиці діяльності громадських організацій та політичних партій, ідейно-політичних течіях сучасності, виборчих системах і процесах; використовувати отримані знання при вирішенні організаційно-управлінських завдань у контексті взаємодії суб'єктів сфери фізичної культури і спорту з органами державної влади та місцевого самоврядування.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Політологія» є опанування таких компонентів (навчальних дисциплін) освітньо-професійної програми (ОПП):

ОК 1.	Історія та культура України;
ОК 2.	Ділова українська мова;
ОК 4.	Філософія;
ОК 16.	Психологія;
ВБ 1.4.	Правове регулювання у сфері спорту.

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньо-професійної програми «Політологія», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр РН
уміти обробляти дані з використанням сучасних інформаційних та комунікаційних технологій;	РН-03
показувати навички самостійної роботи, демонструвати критичне та самокритичне мислення;	РН-04
засвоювати нову фахову інформацію, оцінювати й представляти власний досвід, аналізувати й застосовувати досвід колег;	РН-05
аналізувати процеси становлення та розвитку різних напрямів спорту, олімпійського руху та олімпійської освіти на міжнародному та національному рівнях;	РН-12
аргументувати управлінські рішення для вирішення проблем, які виникають в роботі суб'єктів фізичної культури і спорту; мати навички лідерства;	РН-19
використовувати нормативні та правові акти , що регламентують професійну діяльність;	РН-20
застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.	РН-21

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Політологія»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр РН
уміти обробляти дані , які стосуються політичної, партійної та виборчої систем суспільства;	РН-03
показувати навички критичного мислення у контексті аналізу функціонування інститутів парламентаризму та президентства, структури та діяльності Кабінету Міністрів України, політико-правових повноважень органів місцевого самоврядування в Україні;	РН-04
засвоювати інформацію про політику як соціальне явище, форми державного правління та державного устрою, політичні режими, моделі місцевого самоврядування, етнополітику та сучасні проблеми міжнародних відносин;	РН-05
аналізувати діалектику взаємодії політики і спорту в минулому та сьогоденні, зокрема, в контексті трактування спорту як ресурсу політики «м'якої сили» (на прикладі Південної Кореї, Китаю, США та Російської Федерації), спорту й політики в умовах гібридної війни проти України;	РН-12
аргументувати управлінські рішення в рамках отриманих знань про структуру та легітимність політичної влади;	РН-19
використовувати нормативні та правові акти з метою більш детального ознайомлення про функціонування громадських організацій, політичних партій, головні процедури виборчої кампанії;	РН-20
застосовувати набуті теоретичні знання для усіх форм громадської та політичної участі, формування патріотичної та відповідальної позиції громадянина України.	РН-21

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- усна відповідь на практичному занятті (фронтальне опитування, дискусія);
- письмовий реферат (аналіз, синтез, індукція, дедукція, порівняння);
- усний залік (відповідь на два питання зі списку).

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: виступ на практичних заняттях, написання реферату.

Форма модульного контролю: письмова контрольна робота.

Форма підсумкового семестрового контролю: усний залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточне оцінювання на практичних заняттях та індивідуальна робота студента						Модульна контрольна робота	Сума
T3	T6	T7	T8	T10	Індивідуальне завдання	50	100
12	6	3	3	6	30		

T3, T6 – теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1	
	Кількість	Максимальна кількість балів
Практичні заняття	5	30
Реферат	1	20
Модульна контрольна робота	1	50
Разом	7	100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи.

До модульної контрольної роботи допускаються всі студенти. Вона складається з двох запитань описово-аналітичного характеру.

Перше запитання покликане оцінити знання з тематичної проблематики відповідного модулю, які надавалися на лекціях. Залежно від обсягу, послідовності викладу і орієнтуванні у тематичному матеріалі, перше запитання модульної контрольної роботи максимально може бути максимально оцінене 25-ма балами.

Відповідно друге запитання має на меті оцінити знання і вміння з відповідного модулю, яка опанувалися на практичних заняттях і також оцінюється 25-ма балами.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю.

Відповідно до «Положення про порядок та методику проведення семестрових (курсівих) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті» (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання студентів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує студент, який:

- всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку «добре» (82-89 балів, В) – заслуговує студент, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, C) заслуговує студент, який:

- в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок;
- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;
- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує студент, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;
- виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок;
- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;
- допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує студент, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється студенту, який:

виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінка «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється студенту заочної форми навчання, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;
- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;
- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи студента протягом семестру.

Таблиця відповідності оцінок за різними шкалами

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		диференційована	недиференційована
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

ТЕМА 1. ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ, ПРЕДМЕТ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ НАУКИ ПРО ПОЛІТИКУ

Виникнення, предмет і методи політології як науки. Причини виникнення політології як науки. Утворення перших кафедр політичної науки в США та європейських країнах (Колумбійський коледж (1857); Вільна школа політичних наук у Франції (1871); Американська асоціація політичних наук (1903). Інституціоналізація політичної науки після Другої світової війни. Конгрес ЮНЕСКО про предмет політичної науки (1948): а) політична теорія; б) політичні інститути; в) партії, групи і суспільна думка; г) міжнародні відносини. Міжнародна асоціація політичних наук (1949). Предмет політичної науки на сучасному етапі. Основні розділи політичної науки (загальна теорія політики; теорія політичних систем; політологічна теорія держави, політичних партій та партійних систем; політичні режими; електоральні процеси; теорія міжнародних відносин та геополітика; демократичні процеси та транзити; політичний маркетинг і менеджмент; політичні ідеології тощо). Методи політології (загальнологічні, порівняльно-історичні, емпіричні / біхевіористичні, системні, прийняття рішень). Функції політології: теоретико-методологічна, світоглядна, прогностична, управлінська, політичної соціалізації та ін.

Політика як соціальне явище та об'єкт вивчення політології. Термін «політика» (давньогрецькі слова «politike», «polis», «politea», «polites» та їх тлумачення). Політика як діяльність на етичних засадах. Політика як засіб досягнення егоїстичних цілей. Ціннісно-нейтральне розуміння політики. Мегарівень, макрорівень та мікрорівень політики. Теологічні, натуралістичні та соціальні концепції політики. Внутрішня та зовнішня політика.

Становлення і розвиток політичної науки в Україні. Виникнення та особливості розвитку політичної науки в Україні. Університетські кафедри та науково-дослідницькі інститути. Політологічні часописи. Головні напрями політологічних студій. Виникнення, організаційне формування та діяльність кафедри політології і державного управління в УжНУ.

ТЕМА 2. ПОЛІТИЧНА ВЛАДА ТА ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА СУСПІЛЬСТВА

Структура та легітимність політичної влади. Сутність та походження феномену влади. Влада як регулятор життєдіяльності суспільства. Традиційні та нові форми політичної влади: монархія, аристократія, демократія, тиранія, олігархія, охлократія, тимократія, теократія, технократія, меритократія, партократія, бюрократія, елітократія. Поняття легітимності влади. Особливості співвідношення легітимності та законності. Основні джерела легітимності влади. Процес легітимації та його підстави. Типи легітимності влади за Максом Вебером. Підстави (типи) легітимності влади за Девідом Істоном. Криза легітимності. Шляхи і засоби виходу з кризи правочинності політичної влади.

Політична система суспільства: сутність, структура, функції. Політична система в її взаємодії з економічною, правовою, духовною та соціально-класовою структурами суспільства. Особливості політичної системи. Сутність категорій «система» та «політична система». Класичні концепції політичної системи суспільства (Девід Істон, Габріель Алмонд, Карл Дойч, Толкотт Парсонс). Поняття «політична структура». Призначення політичної структури. Габріель Алмонд про політичну структуру. Складові елементи політичної структури та їх загальна характеристика. Структурні рівні політичної системи. Основні функції політичної системи. Динамічність і перманентність функцій політичної системи. Координація і субординація функцій.

Типологія політичних систем сучасності. Класифікації держав за Платоном і Аристотелем. Критерії типологізації політичних систем сучасності. Типологізації політичних систем Габріеля Алмонда, Жана Блонделя, Чарльза Ендрейна. Особливості формування політичної системи в Україні.

ТЕМА 3. ОСНОВНІ ІДЕЙНО-ПОЛІТИЧНІ ТЕЧІЇ СУЧАСНОСТІ

Лібералізм: сутність та основні принципи. Неолібералізм. Лібералізм: сутність, основні принципи. Витоки класичного лібералізму (вчення про суспільний договір та природні права людини). Ідеї Джона Локка. Еволюція лібералізму. Лібералізм в Україні (Михайло Драгоманов, Богдан Кістяківський). Соціальний лібералізм. Сучасні теоретики лібералізму: Мілтон Фрідман, Джон Кейнс, Фрідріх Гаєк, Френсіс Фукуяма. Ліберальний інтернаціонал. Ліберальна ідеологія в Україні на сучасному етапі.

Консерватизм як ідейно-політична течія. Неоконсерватизм. Становлення і розвиток консерватизму як ідейно-політичної течії. Ідеї Жозефа де Местра. Основні ідеї, принципи та цінності консервативної ідеології. Неоконсерватизм. Сучасні напрямки консерватизму. Консерватизм в Україні (Вячеслав Липинський, Степан Томашівський). Прспективи консерватизму в добу глобалізації. Консервативний інтернаціонал. Консервативна ідеологія в Україні на сучасному етапі.

Комунізм: сутність та основні принципи. Становлення і розвиток ідеології комунізму. Економічна, соціальна та політична доктрина марксизму. Розвиток марксизму на сучасному етапі: «критичний напрям марксизму» (Юрген Габермас), марксистський структуралізм (Луї Алтюссер), аналітичний марксизм (Адам Пшеворські), фрейдомарксизм (Герберт Маркузе). Комуністичний інтернаціонал. Комуністична ідеологія в Україні на сучасному етапі.

Соціал-демократія як ідейно-політична течія. Розкол у робітничому класі в XIX ст. Опортунізм як основа соціал-демократичної ідеології. Відмінність між марксизмом і соціал-демократією. Цінності, ідеали, принципи соціал-демократичної ідеології. Концепція Едуарда Бернштейна. Соціалістичний інтернаціонал. Соціал-демократія в Україні на сучасному етапі.

Фашизм та націонал-соціалізм. Неофашизм. Зародження фашизму як ідейно-політичної течії. Доктрина фашизму Беніто Муссоліні. Антигуманізм теорії і практики фашизму. Соціальна база фашистського руху. Психологічні та моральні причини підтримки фашизму. Італійський фашизм і німецький націонал-соціалізм. «Залізна гвардія» в Румунії. Іспанська фаланга. Неофашизм у сучасному світі.

Ідеологічні доктрини релігійного фундаменталізму. Термін «релігійний фундаменталізм». Американський неопротестантизм. Католицький фундаменталізм. Православний фундаменталізм. Юдейський фундаменталізм (сіонізм). Індуїстський фундаменталізм. Ісламський фундаменталізм. Язичницький фундаменталізм.

Ідеологія фемінізму. Витоки феміністичної ідеології. Основні теоретичні напрямки сучасного фемінізму. Ліберальний фемінізм. Марксистський (соціалістичний) фемінізм. Радикальний фемінізм. Чорний фемінізм. Держава і право в інтерпретації фемінізму. Фемінізм в Україні.

Ідеологія екологізму. Виникнення екологізму (енвайронменталізму). Ідеї книги «Волден, або Життя в лісах» Генрі Девіда Торо. Королівське товариство охорони птахів (Велика Британія). Товариство захисту дикої природи (США). Міжнародний союз охорони природи. Діяльність партій зелених і екологічних громадських організацій. Екотероризм. Екотаж. Фронт визволення Землі («The Elves»). Екологізм у Україні.

ТЕМА 4. ДЕРЖАВА – ОСНОВНИЙ ІНСТИТУТ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ СУСПІЛЬСТВА

Держава: генеза, ознаки, функції. Категорія «держава» в політичній науці. Теорії походження держави. Теологічна та космічна теорії. Патріархальна теорія. Договірна теорія. Органічна теорія. Психологічна теорія. Теорія насильства. Техніко-економічні теорії (теорія «неолітичної революції», «гідрравлічна теорія», марксистська теорія). Ознаки держави. Суверенітет. Апарат держави. Примус. Право на застосування сили. Право. Територія. Населення. Функції держави. Внутрішні функції. Економічна функція. Культурно-виховна функція. Соціальна функція. Функція підтримання порядку. Зовнішні функції. Функції оборони і національної безпеки, налагодження міждержавних відносин тощо.

Характеристика форм державного правління. Монархії та республіки як форми державного правління. Абсолютні монархії. Конституційні монархії. Теократичні монархії. Вибірні монархії. Салічна, кастильська та австрійська моделі престолонаслідування. Ознаки парламентської республіки. Ознаки президентської республіки. Риси змішаної республіканської форми правління.

Характеристика форм державного устрою. Унітарні, федеративні країни та конфедерації як форми державного устрою. Ознаки унітарної держави. Централізовані та децентралізовані унітарні держави. Ознаки федеративної держави. Конфедерації. Співтовариство (співдружність). Асоціації (асоційовані держави, федерасі, кондомініуми). Ліги.

Порівняльний аналіз політичних режимів. Політичний режим як сукупність засобів і методів здійснення влади. Ознаки тоталітаризму. Причини виникнення тоталітаризму. Різновиди тоталітаризму. Більшовизм. Нацизм. Фашизм. Характерні ознаки авторитарного режиму. Різновиди авторитаризму. Теократичні авторитарні режими. Військово-бюрократичні диктатури. Персональні тиранії. Абсолютистські монархії. Неототалітарні режими. Демократичний режим. Передумови становлення демократії. Хвилі демократизації. Теоретичні концепти та емпіричні моделі демократії. Класичний концепт демократії. Елітарна теорія демократії як ревізія основних постулатів класичної теорії демократії. Плюралістична теорія демократії. Партисипаторна теорія демократії. Перехід до демократії. Типи переходів: революція зверху, реформа знизу, соціальна революція, консервативна реформа, реформа через компроміси і т.д. Моделі переходу до демократії (Данкварт Растоу, Філіпп Шміттер).

ТЕМА 5. МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

Поняття та основні моделі місцевого самоврядування. Континентальна (французька) та англо-саксонська (англо-американська) моделі. Виникнення та еволюція інституту місцевого самоврядування (починаючи з XI ст. й до сьогодення часу). Місцеве самоврядування і місцеве управління. Поняття децентралізації та деконцентрації політичної влади на місцевому рівні. Новітня концепція місцевого самоврядування. Варіанти адміністративного, судового та фінансового контролю за діяльністю місцевого самоврядування з боку центральної влади.

Місцеве самоврядування в Україні та проблеми його реформування. Етапи становлення місцевого самоврядування в Україні. Зародження та становлення місцевого самоврядування у Київській Русі. Поширення Магдебурзького права. Система управління Запорізькою Січчю. Адміністративно-політичний устрій на Слобожанщині, Правобережній та Західній Україні у XVIII–XIX ст. Система управління українськими землями у XIX ст. Місцеві органи влади періоду УНР та ЗУНР. Радянська система реалізації влади. Формування системи місцевого самоврядування в незалежній Україні. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 14 червня 1997 р. та його подальші зміни. Місцеве самоврядування в контексті політичної та адміністративної реформ. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 5 лютого 2015 р. та його реалізація на сучасному етапі.

ТЕМА 6. СИСТЕМА ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Верховна Рада України в системі відносин органів державної влади. Історія парламентаризму в Україні: віче за часів Київської Русі, представницький характер козацьких рад часів існування Запорізької Січі і Гетьманщини (XVII–XVIII ст.); крайові сейми Галичини і Буковини в др.п. XIX ст.; установи представницького характеру в часи революції 1917–1921 рр. Верховна Рада України як єдиний, загальнонаціональний, представницький, колегіальний, виборний, однопалатний постійно діючий орган законодавчої влади України. Головні функції Верховної Ради України: законодавча, установча, представницька, контрольна. Принципи законодавчої діяльності Верховної Ради: відповідальність закону праву, пріоритетність і верховенство права, формальна рівність. Парламентські фракції та депутатські групи в структурі Верховної Ради України. Оцінка впливовості парламентських фракцій та характеру взаємодії депутатів у Верховній Раді України з 1990 р. Динаміка партійного представництва у

Верховній Раді України в контексті електоральних циклів 1990–2019 рр.

Інститут президентства в Україні: етапи становлення і порядок взаємодії з іншими органами влади. Вітчизняні традиції існування інституту глави держави. Відновлення інституту президентства в незалежній Україні. Президенти України (Леонід Кравчук, Леонід Кучма, Віктор Ющенко, Віктор Янукович, Петро Порошенко, Володимир Зеленський). Сучасне розуміння інституту президентства. Сукупність конституційно-правових норм. Форма політичної організації. Організаційно-функціональна структура. Повноваження Президента України: державне будівництво, законодавча діяльність, конституційна законність, обороноздатність та національна безпека, забезпечення основних прав і свобод громадян, зовнішньої політики та міжнародних відносин та ін. Повноваження Президента України щодо формування і функціонування органів державної влади: 1) взаємовідносини Президента з парламентом; 2) взаємовідносини Президента з органами виконавчої влади; 3) взаємовідносини Президента з органами судової влади.

Особливості становлення та функціонування Кабінету Міністрів України. Структура органів виконавчої влади України. Кабінет Міністрів України як вищий орган системи виконавчої влади. Міністерства, комітети, відомства. Місцеві державні адміністрації. Ради, що є органами відповідних територіальних громад і на самоврядній основі здійснюють керівництво справами місцевого населення. Головні функції Кабінету Міністрів України: здійснення внутрішньої і зовнішньої політики нашої держави, забезпечення виконання законів і актів Президента України, контроль за їх виконання іншими органами виконавчої влади усіх рівнів, законодавча ініціатива та ін. Положення, які лежать в основі діяльності Кабінету Міністрів: а) основні напрями діяльності Кабінету Міністрів України ґрунтуються на правовій основі; б) діяльність Кабінету Міністрів України в цілому впливає з напрямів внутрішньої та зовнішньої політики, що визначаються Президентом України; в) основні напрями Кабінету Міністрів України закріплюються і конкретизуються в його програмі, що схвалюється Верховною Радою України.

Судова система України. Конституційний суд як орган конституційної юрисдикції України. Суди загальної юрисдикції (Верховний суд України; обласні суди, суди Автономної Республіки Крим, міст Києва та Севастополя; суди міжрайонні (окружні), районні; арбітражні суди). Функції судової влади (конституційне, адміністративне, цивільне, кримінальне та інше судочинство).

ТЕМА 7. ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ ТА ПАРТІЙНІ СИСТЕМИ

Політичні партії: ознаки, функції та класифікації. Історичні етапи становлення партій (аристократичні угруповання, партії-клуби, масові партії, всеохоплюючі партії, картельні партії). Соціально-політичні та економічні фактори партогенезу (соціально-класові конфлікти, міжнаціональні суперечності, релігійні мотиви, розвиток представницьких інститутів, всезагальне виборче право, економічне зростання та ін.). Періодизація історії політичних партій за Максом Вебером (аристократичні угруповання, партії-клуби, масові партії). Характерні ознаки партій (устремління до влади, підтримка народу, тривалість існування, наявність організаційної структури, наявність програмної мети). Функції партій (формування політичної волі народу, участь у виборах, участь в управлінні державою, добір політичних лідерів і еліт, політична соціалізація, функція зв'язку артикуляції і інтеграції соціальних інтересів). Критерії класифікації партій: ідеологічна орієнтація, місце в ідейно-політичному спектрі, критерій соціальної бази, організаційна структура, цільова орієнтація, характер партійного керівництва, роль партії в політичній системі та ін. Класифікація партій за Морісом Дюверже (кадрові та масові партії, партії парламентського і непарламентського походження). Класифікація партій за Джованні Сарторі (парламентсько-електоральні, організаційно-масові, електорально-масові партії). Визначення поняття «політична партія» в Законі України «Про політичні партії в Україні» від 5 квітня 2001 р.

Сутність та типологія партійних систем. Вузьке розуміння партійної системи як сукупності конкуруючих на політичній арені партій. Широке тлумачення партійної системи

шляхом встановлення зв'язків між партіями та державною владою. Дві основні групи факторів розвитку партійних систем: а) соціетальні чинники; б) інституційні – форма державного устрою та форма правління, характер політичного режиму, структура парламенту, тип виборчої системи. Концептуалізація соціетальних поділів, запропонована Сеймуром Ліпсетом і Стейном Рокканом (конфлікт між центром і периферією; конфлікт між державою і церквою; конфлікт між містом і селом; конфлікт між власниками і робітниками). Класифікація партійних систем Джованні Сарторі (однопартійна система, система з домінуючою партією, із партією-гегемоном, двопартійна система, поміркований плюралізм, радикальний плюралізм, атомізована система). Класифікація партійних систем за Жаном Блонделем (двопартійна, дво- і пів партійна система, багатопартійна з домінуючою партією та багатопартійна система без домінуючої партії).

Етапи становлення і розвитку партійної системи України. Етап початкової багатопартійності (середина 1980-х – кінець 1991 р.). Етап атомізованої багатопартійності (кінець 1991 – початок 1998 рр.). Етап формування системи поляризованого плюралізму (1998–2006 рр.). Формування системи поміркованого плюралізму (2006–2009 рр.). Наближення до двоблокової партійної системи як різновиду поміркованого плюралізму (2010–2014 рр.). Повернення до партійної системи поміркованого плюралізму (2014–2019 рр.). Партійна система України у форматі парламентської монобільшості (після 2019 р.). Партійно-політичний спектр України від крайньо-лівих до крайньо-правих (комуністи, соціалісти, соціал-демократи, прагматики-центристи, ліберали, національні демократи, національні патріоти, українські радикальні націоналісти, російські радикальні націоналісти). Нормативно-правова основа діяльності політичних партій в Україні (Конституція України (1996), Закон України «Про політичні партії в Україні» (2001), «Виборчий кодекс України» (2019) та ін.). Групи інтересів у сучасній Україні. Суспільні функції, технологія діяльності та типологія груп інтересів (первинні (базові), організовані, багатоцільові та одноцільові). Групи тиску: поняття, суспільні функції та технологія діяльності. Характер і можливості впливу груп тиску на політичну владу. Зв'язок груп тиску з політичними партіями, державними лідерами.

ТЕМА 8. ВИБОРЧІ СИСТЕМИ І ПРОЦЕСИ

Становлення інституту виборів. Головні процедури виборчої кампанії. Первісна демократія як форма прямого волевиявлення громадян. Представницьке народоправство в Стародавній Греції та Римі. Виборчі посади в Греції і Римі та особливості голосування. Виборність та колегіальність за доби Середньовіччя. Витоки місцевого самоврядування, вибори в середньовічних містах. Магдебургське право. Виникнення перших європейських парламентів та вибори до них. Становлення інституту виборів в епоху Нового часу. Перший швейцарський референдум (1449). Віче за часів Київської Русі. Вибори в Козацькій державі. Старшинська Рада. Галицький сейм. Вибори радянської доби. Функції виборів у демократичному суспільстві. Організація і призначення виборів. Види виборів. Виборче право. Виборчий ценз. Виборча кампанія. Виборчий округ. Виборчі комісії (Центральна виборча комісія, окружні виборчі комісії, дільничні виборчі комісії). Реєстрація і складання списків виборців. Висування і реєстрація кандидатів. Передвиборча пропаганда і агітація. Фінансування виборчої кампанії. Правові обмеження в фінансуванні виборчої кампанії та проведенні агітації і пропаганди. Голосування. Вимоги виборчих законів щодо голосування. Підрахунок голосів. Результати виборів. Повторне голосування.

Типи виборчих систем та їх характеристика. Поняття «виборча система». Основні види виборчих систем: мажоритарна, пропорційна, змішана, куріальна виборчі системи. Сутність мажоритарної виборчої системи. Одномандатні, багатомандатні й преференційні мажоритарні системи. Мажоритарні системи абсолютної і відносної більшості. Основні переваги та вади мажоритарної виборчої системи. Сутність пропорційних виборчих систем. Партійність виборів. Різновиди партійних списків. Специфіка виборчих округів. Виборча квота. Змішані виборчі системи як специфічна комбінація елементів пропорційної та мажоритарної систем. Куріальні виборчі системи і проблема забезпечення представництва в парламенті

нечисленним етнічним та ін. соціальним групам. Референдуми та плебісцити як всенародне голосування з приводу конкретних питань загальнонаціонального значення.

Особливості формування виборчої системи України. Характеристика електоральних циклів в Україні. Президентські вибори (1991, 1994, 1999, 2004, 2010, 2014, 2019). Парламентські вибори (1990, 1994, 1998, 2002, 2006, 2007, 2012, 2014, 2019). Вибори до органів місцевого самоврядування (1990, 1994, 1998, 2002, 2006, 2010, 2015, 2020 рр.). Зміна законодавства про формат проведення парламентських виборів України (мажоритарна, змішана, пропорційна й повернення до змішаної виборчої системи). Структура та зміст «Виборчого кодексу України» (2019).

ТЕМА 9. СОЦІАЛЬНО-ЕТНІЧНІ СПІЛЬНОТИ ТА ЕТНОПОЛІТИКА

Поняття «народ», «етнос», «нація». Поняття «народ», «етнос» та «етнічність». Примордіалістські концепції етнічності. Теорія Ентоні Сміта. Інструменталістська концепція етнічності. Мобілізація етнічності. Ситуативна етнічність. Конструктивістська концепція етнічності. Теорія Бенедикта Андерсона. Російський варіант конструктивізму (Валерій Тішков). «Дрейф етноідентичності» та апологія національної (громадянської) ідентичності. Теоретичні моделі нації. Комунікативна, етатистська та етнологічна моделі нації. Типологія націй. «Історичні» та «неісторичні» нації. «Культурні» та «політичні» нації. «Старі» та «нові» нації.

Націоналізм. Типи націоналізму. Націоналізм як процес формування нації. Націоналізм як вияв національної свідомості. Націоналізм як ідеологія. Націоналізм як суспільно-політичний рух. Типологія націоналізму Карлтона Гейза. Гуманістичний націоналізм. Якобінський націоналізм. Традиційний націоналізм. Ліберальний націоналізм. Інтегральний націоналізм. «Західний» (раціональний) та «східний» (культурницький) типи націоналізму (Ганс Кон). Типологія націоналізму і націоналістичних рухів Ентоні Сміта. Антиколоніальний, інтеграційний, сепаратистський та іредентистський націоналізм.

Етнонаціональна політика України. Суб'єкти етнополітики. Моделі етнополітики за Джозефом Ротшильдом. Етнічні та політичні нації. Особливості етнонаціональної політики в Україні. Конституція України про консолідацію та розвиток української нації, забезпечення етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності національних меншин України (1996). Формування нормативно-правових актів із регулювання етнонаціональних проблем українського суспільства. «Декларація прав національностей України» (1991). Закони України «Про національні меншини в Україні» (1992), «Про засади державної мовної політики» (2012), «Про освіту» (2017), «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (2019), «Про корінні народи України» (2021). Проект Закону України «Про національні спільноти України» (2021). Російський етнополітичний фактор. Політизація кримських татар.

Етнополітичні процеси на Закарпатті. Досвід Закарпатської області у сфері міжетнічного спілкування. Етнонаціональна та етномовна палітра Закарпаття. Національна освіта та медіа. Національно-культурні товариства краю. Центр культур національних меншин Закарпаття. Департамент культури, національностей та релігій Закарпатської обласної адміністрації. Політизація русинської етноідентичності. Політичні партії та громадські організації угорців Закарпаття. Ромський громадський рух і політичне представництво ромів у органах місцевого самоврядування Закарпатської області.

ТЕМА 10. ПОЛІТИКА І СПОРТ

Політика і спорт: діалектика взаємодії в минулому та сьогоденні. Концепції спорту (одна з ідеологічних функцій держави; агресія / війна; посол миру та дружби, інструмент дипломатії; засіб етнонаціональної ідентифікації; частина здорового образу життя; частина гравального бізнесу; кримінальна сфера та корумповане середовище; складова політичних процесів). «Спорт поза політикою» як лозунг. Спорт як арена політичної боротьби. Використання спорту в якості інструмента політичного впливу під час Олімпійських ігор. Досвід часів «холодної війни» та сучасності. Політика «олімпійського бойкоту». Проблема тероризму в контексті Олімпійських ігор. «Мюнхенські події» (1972). Засоби масової

інформації та їх вплив на політизацію спорту на сучасному етапі. Асоціювання лідерів світових держав із видами спорту (Білл Клінтон – біг підтюпцем (джогінг); Джорд Буш-молодший – бейсбол; Барак Обама – баскетбол; Борис Єльцин – теніс; Володимир Путін – дзюдо).

Спорт як ресурс політики «м'якої сили» (досвід Південної Кореї, Китаю, США та Російської Федерації). Започаткування використання політики «м'якої сили» з часів «холодної війни». Прийняття Південною Кореєю Олімпійських ігор (1988) і Чемпіонату світу з футболу (1992). Зміна міграційного клімату в державі. Популяризація спорту та бойових мистецтв. Зимові Олімпійські ігри в Пхьончхані (2018). Відсторонення збірної Росії за зловживання допінгом. Доповідь на XVII з'їзді Комуністичної партії Китаю щодо «нематеріальних ресурсів» культури і політичних ідеалів для позитивного іміджу країни через спорт. Спортивне мистецтво Тайдзи жоулі цю як «м'яка сила». Олімпійські ігри в Пекіні (2008) та їх вплив на світове співтовариство. День фізичного розвитку всього народу (8 серпня). Глобальний PR-вплив спортивного телеканалу «ССVV». Спорт як «друга релігія» у США. Країна-рекордсмен із проведення Олімпійських ігор. Проведення XXII зимових Олімпійських ігор у Сочі (2014). Критика й бойкот з боку США та країн Західної та Центральної Європи. Акції протесту українських спортсменів. Громадський рух «Ми – європейці».

Спорт і політика в умовах гібридної війни проти України. Проблема фінансування українських спортсменів-олімпійців. Проблеми для тренувань футбольних команд «Шахтар», «Металіст» і «Дніпро» через близькість до зони збройного конфлікту на Донбасі. Еміграція вітчизняних спортсменів. Використання пропаганди у гібридній війні проти України («біатлоністка Олена Підгрушна – снайпер АТО»). «Чемпіонат СРСР з боїв без правил» (організація «Оплот», м. Харків, літо 2013 р.). Російські футбольні фанати («кремлівські піхотинці») в Марселі (літо 2016 р.). Відповідь на пропаганду з боку Росії (українські футбольні фанати на світових стадіонах; плакати «Крим – це Україна!»; лозунг «Путін х**ло!»).

ТЕМА 11. СВІТОВИЙ ПОЛІТИЧНИЙ ПРОЦЕС ТА ГЕОПОЛІТИКА

Міжнародні відносини як цілісна система. Сутність міжнародних відносин: основні підходи (політичний реалізм і політичний ідеалізм). Міжнародні відносини як система (системний підхід). Основні принципи міжнародних відносин: право і сила. Різні види міжнародних відносин: дипломатичні, військово-політичні, економічні, гуманітарні, ідеологічні, правові, екологічні та інші. Рівні міжнародних відносин: глобальний, регіональний, субрегіональний, локальний. Основні учасники міжнародних відносин: держава, ТНК, етнічні та соціальні групи, суспільно-політичні рухи, окремі особи. Міжнародна (світова) політика і світовий політичний процес: сутність понять. Основні форми взаємодії на міжнародній арені: співпраця, суперництво і конфлікт. Стратегічне партнерство як форма міжнародних політичних відносин. Основні суб'єкти міжнародної політики на початку XXI ст. Тенденції розвитку світової політики: еволюційні та революційні тенденції; впорядкованість та спонтанність світового розвитку; демократизація та забезпечення політичного плюралізму, гуманізація міжнародних відносин і людський вимір міжнародних відносин. Новий світовий порядок як гармонізація інтересів у сфері світової політики.

Міжнародні організації: сутність та типологія. Історія виникнення перших міжнародних організацій. Сутність та сучасна роль міжнародних організацій у міжнародних відносинах. Базові типи міжнародних організацій за критерієм членства (міждержавні, недержавні та змішані). Типологія міжнародних організацій за географічним охопленням (глобальні, регіональні і субрегіональні). Типологія міжнародних організацій за компетенцією (універсальні та спеціальні). Типологія міжнародних організацій за характером повноважень (міжнаціональні і наднаціональні). Типологія міжнародних організацій за порядком вступу (відкриті та закриті). Принципи функціонування і структура ООН як глобальної міжнародної політичної організації. Інші глобальні міжнародні організації (Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, Світова організація торгівлі та ін.). Напрямки діяльності регіональних організацій (на прикладі Організації з безпеки та співробітництва в Європі, Ради Європи, НАТО) та субрегіональних об'єднань (на прикладі ГУАМ і Вишеградської четвірки).

Україна у системі міжнародних відносин та її місце в сучасному геополітичному просторі. Основні напрямки та пріоритети зовнішньої політики України. Зміна середовища та поля діяльності для зовнішньої політики та дипломатії України з набуттям нею державного суверенітету. Міжнародне визнання незалежної держави України. Геополітичне розташування України. Формування зовнішньополітичної діяльності України після здобуття незалежності у форматі багатовекторності. Стратегічні та геополітичні національні інтереси України. Україна у двосторонніх відносинах із США, Європейським Союзом, країнами Центральної Європи, Балтії, СНД, Російської Федерації та ін. Україна та ООН. Участь України у регіональних та субрегіональних організаціях (Рада Європи, СНД, ГУУАМ (ГУАМ) та ін.). Європейський вибір України. Україна і НАТО (Хартія про особливе партнерство (липень 1997 р.). Україна у миротворчих операціях НАТО. Міжнародні ініціативи та зміна геополітичних пріоритетів України після президентських виборів 2004 та 2010 рр., Євромайдану кінця 2013 – початку 2014 рр. і збройного конфлікту на Сході України. Проблеми національної безпеки та оборони України на сучасному етапі.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
Тема 1. Історія виникнення, предмет та методи дослідження науки про політику	2	2				
Тема 2. Політична влада та політична система суспільства	34	2			30	2
Тема 3. Основні ідейно-політичні течії сучасності	6		4			2
Тема 4. Держава – основний інститут політичної системи суспільства	6	4				2
Тема 5. Місцеве самоврядування	4	2				2
Тема 6. Система органів державної влади в Україні	6		2			4
Тема 7. Політичні партії та партійні системи	7	2	1			4
Тема 8. Виборчі системи і процеси	9	4	1			4
Тема 9. Соціально-етнічні спільноти та етнополітика	4	2				2
Тема 10. Політика і спорт	6		2			4
Тема 11. Світовий політичний процес та геополітика	6	2				4
Разом за семестр	90	20	10		30	30

Назви тем	Кількість годин					
	Форма навчання: заочна					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
Тема 1. Історія виникнення, предмет та методи дослідження науки про політику	6	2				4
Тема 2. Політична влада та політична система суспільства	14	2			8	4
Тема 3. Основні ідейно-політичні течії сучасності	8				2	6
Тема 4. Держава – основний інститут політичної системи суспільства	6	2				4
Тема 5. Місцеве самоврядування	2					2
Тема 6. Система органів державної влади в Україні	8				4	4
Тема 7. Політичні партії та партійні системи	13	1			4	8
Тема 8. Вибірчі системи і процеси	13	1			4	8
Тема 9. Соціально-етнічні спільноти та етнополітика	4					4
Тема 10. Політика і спорт	8					8
Тема 11. Світовий політичний процес та геополітика	8					8
Разом за семестр	90	8			22	60

6.3. Теми практичних занять (денна форма навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Тема 3. Основні ідейно-політичні течії сучасності	4	
2.	Тема 6. Система органів державної влади в Україні	2	
3.	Тема 7. Політичні партії та партійні системи	1	
4.	Тема 8. Вибірчі системи і процеси	1	
5.	Тема 10. Політика і спорт	2	
Разом		10	

6.4. Індивідуальна та самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Тема 1. Історія виникнення, предмет та методи дослідження науки про політику	2	4
2.	Тема 2. Політична влада та політична система суспільства	28	10
3.	Тема 3. Основні ідейно-політичні течії сучасності	4	10
4.	Тема 4. Держава – основний інститут політичної системи суспільства	2	6
5.	Тема 5. Місцеве самоврядування	2	8

6.	Тема 6. Система органів державної влади в Україні	4	4
7.	Тема 7. Політичні партії та партійні системи	4	10
8.	Тема 8. Виборчі системи і процеси	4	10
9.	Тема 9. Соціально-етнічні спільноти та етнополітика	2	4
10.	Тема 10. Політика і спорт	4	8
11.	Тема 11. Світовий політичний процес та геополітика	4	8
	Разом	60	82

6.5. Індивідуальне завдання

Індивідуальна робота з навчальної дисципліни «Політологія» передбачає детальне ознайомлення студента з політичною системою однієї з держав Європи (на вибір). У результаті студент готує письмовий реферат, який влючає наступні складові:

- 1) титульний аркуш;
- 2) короткий опис функціонування політичної системи з вказівкою актуальної інформації станом на поточний навчальний рік (2–3 стор.);
- 3) ілюстрації у формі схеми, де має бути вказано форми державного правління та державного устрою, тип політичного режиму, формат виконавчої, законодавчої та судової гілок влади (назва, кількісний склад, керівники). Також долучаються зображення національної символіки (прапор, герб тощо).

ПЕРЕЛІК ТЕМ РЕФЕРАТІВ

(на вибір студента):

1. Політична система України.
2. Політична система Республіки Білорусь.
3. Політична система Російської Федерації.
4. Політична система Литовської Республіки.
5. Політична система Латвійської Республіки.
6. Політична система Естонської Республіки.
7. Політична система Республіки Польща.
8. Політична система Чеської Республіки.
9. Політична система Словацької Республіки.
10. Політична система Угорщини.
11. Політична система Румунії.
12. Політична система Республіки Молдова.
13. Політична система невизнаної Придністровської Молдавської Республіки.
14. Політична система невизнаної Луганської Народної Республіки.
15. Політична система невизнаної Донецької Народної Республіки.
16. Політична система частково визнаної Республіки Косово.
17. Політична система Республіки Північна Македонія.
18. Політична система Республіки Словенія.
19. Політична система Республіки Хорватія.
20. Політична система Республіки Чорногорія.
21. Політична система Республіки Сербія.
22. Політична система Боснії та Герцеговини.
23. Політична система Республіки Болгарія.
24. Політична система Республіки Албанія.
25. Політична система Грецької Республіки.
26. Політична система Республіки Ісландія.
27. Політична система Ірландської Республіки.
28. Політична система Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії.
29. Політична система Королівства Норвегія.

30. Політична система Королівства Швеція.
31. Політична система Фінляндської Республіки.
32. Політична система Королівства Данія.
33. Політична система Королівства Нідерландів.
34. Політична система Федеративної Республіки Німеччина.
35. Політична система Австрійської Республіки.
36. Політична система Швейцарської Конфедерації.
37. Політична система Князівства Ліхтенштейн.
38. Політична система Великого Герцогства Люксембург.
39. Політична система Князівства Монако.
40. Політична система Князівства Андорра.
41. Політична система Французької Республіки.
42. Політична система Королівства Бельгія.
43. Політична система Італійської Республіки.
44. Політична система Держави-Міста Ватикан.
45. Політична система Найяснішої Республіки Сан-Марино.
46. Політична система Королівства Іспанія.
47. Політична система Португальської Республіки.
48. Політична система Республіки Мальта.
49. Політична система Британської заморської території Гібралтар.
50. Політична система Турецької Республіки.

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

7.1. Основна література

1. Гетьманчук М.П., Гришук В.К., Турчин Я.Б. Політологія: навч. посіб. К.: Знання, 2010. 415 с. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-155.html>
2. Кирилюк Ф.М., Конверський А.Є., Білик В.Ф. Політологія: Навчально-методичний комплекс. К.: Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2004. 697 с. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-55.html>
3. *Політологія: Підручник / За ред. М. М. Вегеша. 3-тє вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2008. 384 с. + компакт-диск. (Вища освіта XXI століття). URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-60.html>*
4. Цюрупа М.В., Ясинська В.С. Основи сучасної політології: Підручник для студентів ВУЗів. К.: Кондор, 2009. 354 с. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-156.html>
5. Шляхтун П.П. Політологія (теорія та історія політичної науки): Навчальний посібник. К.: Либідь, 2005. 576 с. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-52.html>

7.2. Допоміжна література

1. Бебик В.М. Політологія для політика і громадянина: Монографія. К.: МАУП, 2003. 424 с. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-72.html>
2. Кирилюк В.Ф. Філософія політичної ідеології: Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2009. 520 с.
3. Основи демократії: підручник для студентів вищих навчальних закладів / За заг. ред. А.Ф. Колодій. Третє видання, оновлене і доповнене. Львів: Астролябія, 2009. 832 с.
4. Політико-правова система України курс лекцій: навч. посіб. / За загал. ред. В. М. Кириченка. Запоріжжя: ЗНТУ, 2016. 204 с. URL: http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/1534/1/Political_and_legal_system_of_Ukraine.pdf
5. Романюк А.С. Історія західних політичних вчень: Політичні доктрини XX – початку XXI ст. : навч. посіб. К.: Знання, 2011. 255 с.

7.3. Інформаційні ресурси в мережі Інтернет (Тема 10. Політика і спорт)

1. Воинов Д. Типологизация влияния политики на современные Олимпийские игры. *Журнал социологии и социальной антропологии*. 2013. № 5. С. 21–38. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/tipologizatsiya-vliyaniya-politiki-na-sovremennyye-olimpiyskie-igry/viewer>
2. Демчук Н.В., Морозов А.С. Значение древних Олимпийских игр в развитии греческой цивилизации. *Universum: общественные науки: электрон. научн. журн.* 2017. № 3 (33). URL: <https://7universum.com/ru/social/archive/item/4547>

3. Зілгалов В. Спорт і політика в умовах війни проти України. *Радіо Свобода*. Дата оновлення: 29.06.2014. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/25438108.html>
4. Кірсенко М. Політика у спорті та спорт у політиці. *Тиждень*. Дата оновлення: 14.06.2012. URL: <https://tyzhden.ua/Columns/50/52906>
5. Коли спорт перетворюється на війну. *Еспресо*. Дата оновлення: 05.04.2014. URL: https://espresso.tv/article/2014/04/05/sport_i_polityka
6. Мартыненко С.Е. Диалектическая взаимосвязь спорта и политики и ее проявление в средствах массовой коммуникации. *Вестник МГОУ. Серия: История и политические науки*. 2014. № 5. С. 179–186. URL: <https://vestnik-mgou.ru/Articles/Doc/8031>
7. Нуждѐнов К.Э. Спорт как инструмент политического воздействия на современное общество. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата политических наук. Специальность 23.00.02 – Политические институты, процессы и технологии. Москва, 2012. 23 с. URL: <https://www.dissercat.com/content/sport-kak-instrument-politicheskogo-vozddeistviya-na-sovremennoe-obshchestvo/read>
8. Осина Д.Д., Урожок Е.А. Спорт и политика в современном мире. *Научные записки молодых исследователей*. 2016. № 2. С. 77–81. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sport-i-politika-v-sovremennom-mire/viewer>
9. Палюх А.Я. Конституційно-правові засади державної політики у сфері фізичної культури і спорту. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук. Спеціальність 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право. Київ, 2021. 36 с. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/18685/1/avtoref_paliukh.pdf
10. Сало І. Футбол як політична зброя. *Універсум*. 2013. № 3–4 (233–234). URL: <https://universum.lviv.ua/previous-site/journal/2013/2/salo.htm>

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни «Політологія»**

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)